

З початком збройної агресії Росії проти України, в останній почала набувати підтримки ідея переходу української мови з кирилиці на латинку. Мовляв, це допоможе вийти з культурного поля Москви і долучитися до цивілізованого світу в цілому та Європи зокрема.

Прихильники переходу на латинку стверджують, що латинська абетка зробить Україну зрозумілішою для Європи, як і Європу для України. Крім того, вони наводять приклади Туреччини, Казахстану, Туркменістану, Азербайджану, Молдови та інших країн, що перейшли на латинську абетку, здійснивши таким чином свій цивілізаційний вибір. Розвивається теза, що цивілізований світ послуговується латинкою, тож, якщо ми прагнемо цивілізації, то маємо і мову свою до неї пристосувати.

Однак, тікаючи за мудрою порадою Хвильового од Москви, важливо не втратити самих себе. Адже кирилична абетка — невід’ємна частина нашої культури. Та й формувалася вона, зрештою, саме тут, в Україні-Русі. Відмовляючись від кирилиці, ми відмовимося від пам’яток українського письменства, напрацьованих за більш, ніж тисячу років, адже вони перестануть існувати для нас в оригінальному вигляді, тож і долучитися до них ми зможемо лише у вигляді перекладів з кирилиці на латинку. Тексти, які читаємо сьогодні ми, втратять сенс для наших дітей та онуків.

Відтак українське суспільство поділяється на прихильників переходу на латинку, а отже ізоляції від Москви, та прихильників абетки чинної, яка нас із цією самою Москвою єднає.

Компромісне рішення запропонував ще у 1970-х роках художник-каліграф Василь Якович Чебаник.

***Василь Чебаник** □ каліграф, художник-графік, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, член Національної спілки художників України. Заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри графічного дизайну КДІДПМД ім. Михайла Бойчука, член-кореспондент Національної академії мистецтв України.*

І рішення це вражає своєю глибиною і простотою: повернутися до кирилиці. Так, саме повернутися. Українці чують українську мову, але не бачать, бо користуються не власною абеткою. Це шрифт, який запровадив Петро I три століття тому, доводить художник-каліграф, професор Василь Чебаник. Уже понад 40 років він досліджує графіку літер і навіть відтворив українську абетку, яка має традиції Київської Русі та козацьких скорописів. Каже: такий шрифт не лише унікальний та впізнаваний, а й усуне плутанину з латинськими літерами.

” У нас російська абетка □ це факт. Вона створена для російської мови, я постійно буду це повторювати. Я не воюю з російською абеткою, але українська мова може зображуватися своїм національним шрифтом. Нинішній шрифт помилково називають кирилицею. Насправді, це абетка, яку запровадив Петро I у 1710 році.”

А як же «ї», «і», «є» та інші українські літери?

” Мова складається з двох частин: її мелодія і засоби зображення. Ми кажемо, що українська мова солов’їна. Така ж має бути і її абетка □ візуальна частина □ «співочою».

Як казав мені один доктор філології, у нас є кілька своїх знаків □ цим і відрізняється українська мова від російської. Але ж «дедушка Ленін» «віддав» нам те, що не годилося для російської мови. Хоча насправді це грецькі літери.”

В Україні існувала слов’янська абетка, яка звідси поширилася на Москву. Але Петро I законсервував її в церковній літературі, а для державних справ наказав створити «гражданский шрифт». Петро I хотів «прорубати вікно» в Європу, щоб не показувати там «боярські бороди», а продемонструвати, що він теж прагне до цивілізації.

«Петрівська» абетка в межах тієї імперії, частиною якої була Україна, збереглася до цих пір. Навіть московські спеціалісти визнають, що вона не є ані кирилицею, ані слов’янською абеткою. Це □ напівлатиниця. І тому виходить ситуація: коли українська є слов’янською мовою, однак зображується не слов’янською абеткою.

В українській абетці є герб держави

Протягом 300 років не було спроб повернутися до українського шрифту?

Були дослідники, які так само шукали український шрифт. У 1971 році я був на міжнародній книжковій ярмарці в Лейпцигу. Із фахівцями з Естонії і Литви ми потрапили до каліграфа світового масштабу Альберта Капра. Коли він дізнався, що я з Києва, запитав: «А чому ви не розвиваєте свою абетку?» Він мав доступ до літератури і знав, що в Україні була своя слов'янська абетка. Я ж був тоді «засомбований» як і інші, і нічого не знав про це.

Уявіть собі цей знак «щ» у Радянському союзі □ це була тюрма, «бендерівський» знак. Хоча це герб Володимира Великого. В радянський час такі ідеї були неможливі, але вони зріли.

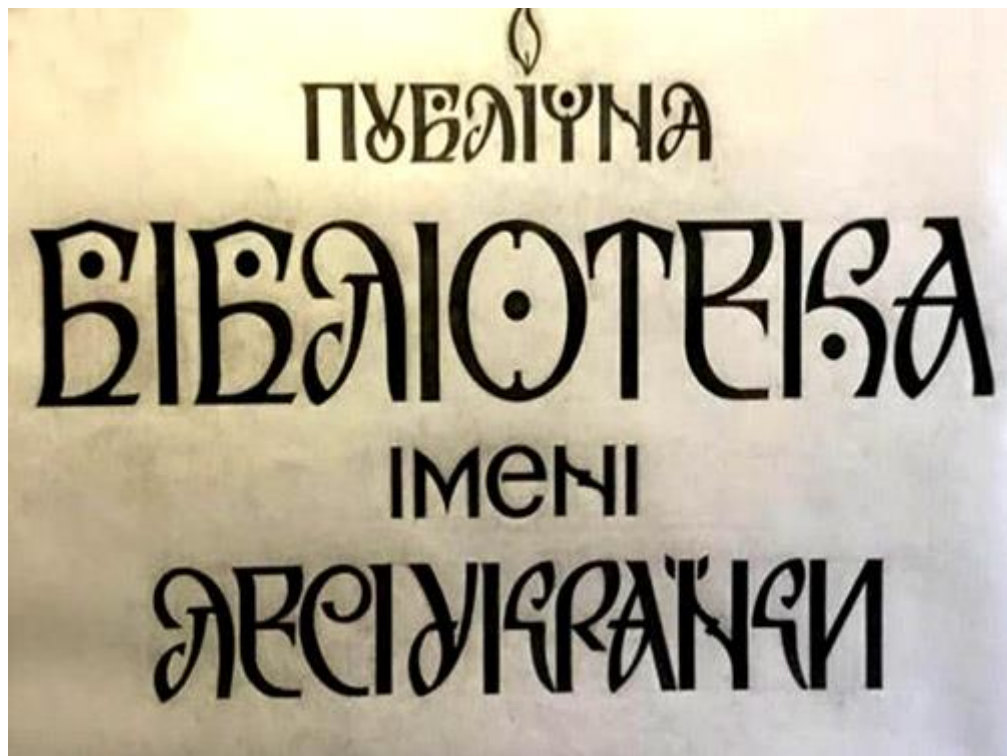
Чому це важливо, хіба мова не має серйозніших викликів?

Вся біда в тому, що людина 90% інформації сприймає візуально. Мову ми чуємо, але що бачимо? Ви бачите українську мову? Насправді лише чуєте. Ця мова □ для сліпих. Коли придивитися, то наша мова у «кокошнику».

Українській мові треба повернути своє «обличчя». Шрифт є одним із символів державності. Ізраїль, Грузія, Індія □ у кожного з них своя графіка, і ви можете не знати який у них прапор, але по шрифту можете сказати, що це за країна.

Відтак, Василь Якович, розробляючи український кириличний шрифт, ставив за мету не лише “втекти од Москви”, а й усунути плутанину й неузгодженість нашої абетки з латинською. І найкращим рішенням тут було повертатися до джерел.

Так народився на світ шрифт “Рутенія”

Василь Чебаник застосував шрифт «Рутенія»,

працюючи над логотипом Бібліотеки імені Лесі Українки

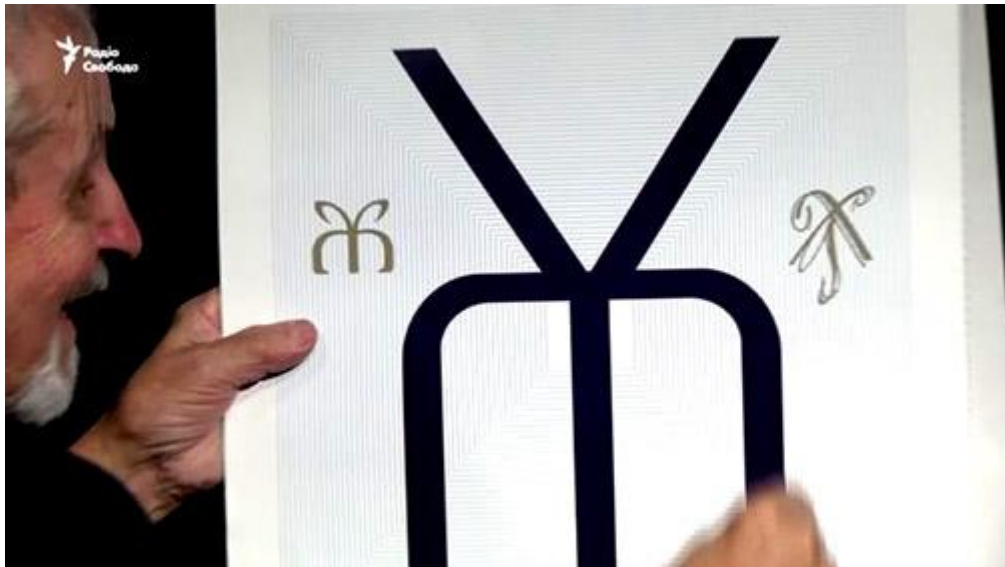
Ми вже бачимо страшенний результат. Росіяни 300 років нам кажуть, що у нас «наречие», що у нас немає мови. До слова, у Європі жоден діалект не має своєї абетки.

Це ще Путін не подумався до того, щоб видати чек за оренду російської абетки за три століття. Це колосальна сума була б. Але це йому вигідно, таким чином росіяни не бачать України, не бачать різниці між державами. Тому ми на цій абетці сидимо скраєчку, як в приймах.

Ця візуальна екологія на вулицях, у газетах, книжках Петербурга і Києва □ однакова. Тільки якщо почуєш українську мову, лише тоді зрозумієш, що перебуваєш в Україні. А у нас до того ж багато хто російською говорить.

Але, приміром, Німеччина і Великобританія теж користуються однаковим набором літер?

Спробуйте прочитати ті тексти. Там зовсім різні слова, якщо по літері читати. Це треба вивчити ці мови, щоб правильно вимовляти слова і знати що вони означають. Це зовсім інші світи. А у нас майже однакові.

“Літера “же” □ проростаюче жито”

А як щодо пропозиції перейти на латинку? Хіба це не вихід?

Вважаю, що це повна дурня. Тому що в латинській абетці 24 знаки. Якщо написати українську фразу латинською абеткою □ вона буде довшою на рядок. Літера «щ» □ це вже чотири знаки. А це значить □ більше паперу, більше фарби. Бо у нас 33 знаки □ кожен звук має свій знак.

Якщо ми перейдемо на латину, людям треба буде наново вчитися читати. От у Польщі □ латина, але спробуйте прочитати. Якщо читати просто по знаках □ ви нічого не зрозумієте. Крім того, ця абетка може вплинути на мелодику української мови. Ми будемо говорити як діаспора. А через пару поколінь нікому буде читати історичні документи, а у нас їх так мало залишилося.

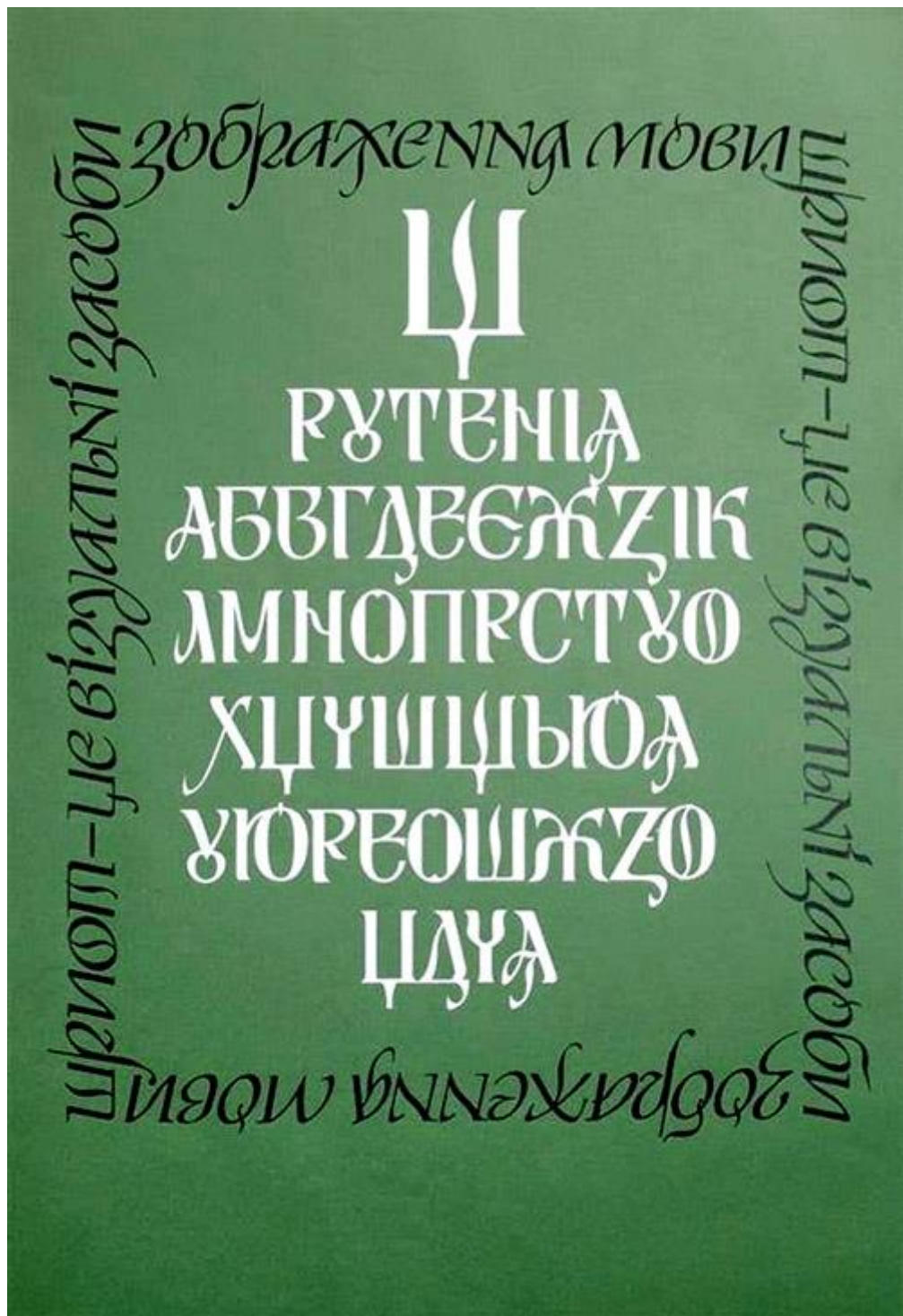
Є кращі варіанти?

Абетка, яку я пропоную, в іноземній літературі називається «рутеною», від слова Рутенія □ Україна. У книзі «Шрифти всіх народів і всіх віків» на розвороті так звана «кирилиця» вказана як «рутеніше шрифт». А з іншого боку «русіше шрифт» □ «гражданська абетка», яку впровадив Петро І.

За зразок я беру давньоруський скоропис. Ще у 1905 році один петербурзький вчений написав книгу «Курс изучения древнерусской скорописи». Там він наголошував, що південноруський скоропис і великоруський □ відрізняються. У великоруському багато розчерків, які нагадують арабську графіку. А наш □ більш цивілізований, на нього я орієнтуюся.

Шрифт «Рутенія» □ графічний варіант української абетки Василя Чебанника

На основі скоропису я роблю нові знаки. Вони не схожі на сучасний шрифт, але легко читаються, бо конструкція та сама. Я ставлю собі за завдання, зробити абетку такою, яка б читалася і латинськими, і слов'янськими шрифтами.

Цю абетку, яку удосконалюю я, усі читають. Вона вирзняється більшою пластичністю ліній. Літери тут, так би мовити, мелодійніші, співучіші, естетичніші.

Літера «ер» перестає бути для іноземців □ «пе», бо я додав хвостик, як у давньогрецькому варіанті. А що бачить сьогодні іноземець, який приїжджає до Києва?! Він у слові «Україна» бачить літери «ю», «пе» та «ейч» □ і читає зовсім інакше.

Літера “ер” перестане бути для іноземців “пе”, “зе” □ трійкою.

То що, потрібно буде наново навчатися писати і читати?

Коли я кажу про нову абетку, всі думають, що це якась «абра-кадабра». Ні, це все елементарно. Для освічених людей □ складності не буде.

Нових я зробив близько 15 знаків. Всі інші я підтягую по пластиці до теперішніх. Немає жодної додаткової літери, якої б не було зараз. Цього й не треба.

А це взагалі реально втілити?

Це цілком можливо вже сьогодні. Потрібна лише державна воля. Треба щоб за це взялася просвіта, інститути української мови і літератури, університети і уряд.

Треба почати хоча б з того, щоб змінити вивіски.

Франція бореться із написанням назв англійською, а нам, виходить, все одно. Варто почати зі змін назв книжок, газет, журналів, назв вулиць. Навіть на українських гривнях □ російський шрифт. Вулиця Івана Мазепи написана «петрівським» шрифтом □

“Літера “че” □ людина, що молиться”

Уже мозолі на язиках □ від того, що кожен день говорять про українську мову, але поки ми не повернули їй абетку, нічого не зміниться. Поки ми не маємо своєї історичної абетки, закон варто називати «не про державну мову», а про «державне «наречіє».

Українська мова повинна мати своє графічне зображення. Коли буде наша абетка □ одразу буде видно, що це інша мова, інша держава, а поки що ми не відрізняємося візуально від Росії.

26 жовтня 2017 року був прийнятий Указ Президента Республіки Казахстан про перехід на латиницю. Ось так просто. І Росія в істеричі не забила і казахи мовчки сприйняли, і 5-та колона не посміла волати про “претіснення”. Уявіть, що було б в Україні, якби ось так ввели українську абетку Василя Чебанника, якщо на 29 році незалежності ми не можемо спокійно реалізувати Закон України “Про державну мову”. А яка реакція на повернення і зміни в українському правописі? Так ото ж.

В Україні так не вийде. У нас або обставини складуться так, як з наданням Україні Томосу, наприклад. Або ж тихо, поступово і наполегливо пробивати йому шлях до сердець і розуму українців.

Про цей шрифт знає вже багато українців, хоча не стільки, скільки хотілося б. Проте, шрифти Василя Яковича використовуються уже сьогодні:

**АКАДЕМІЯ
МИСТЕЦТВ
УКРАЇНИ**

Національною академією мистецтв України

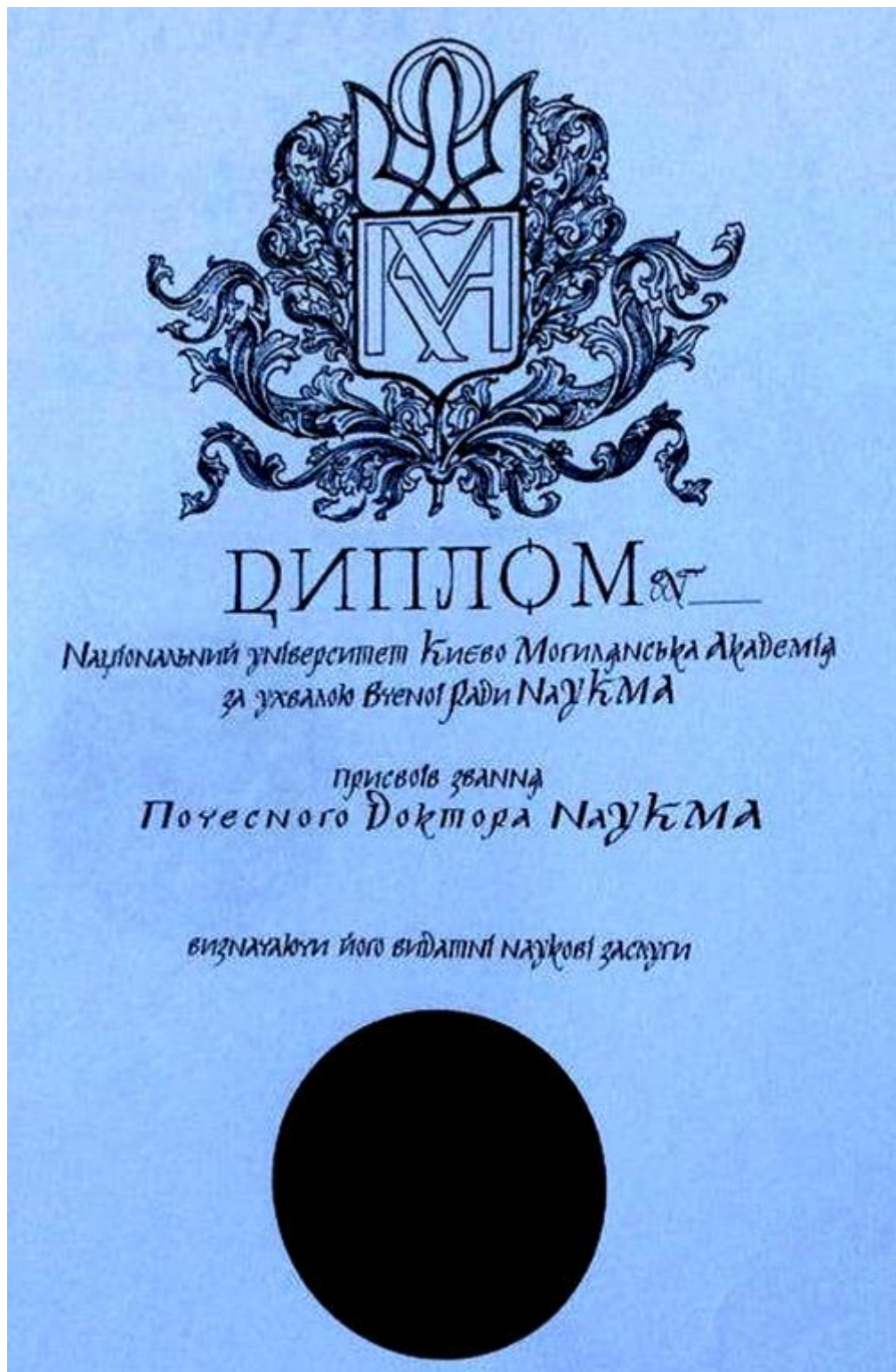
НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ
ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА І
АРХІТЕКТУРИ

Національною академією образотворчого мистецтва і архітектури

КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
ІМЕНІ МИХАЙЛА БОЙЧУКА

*Київським державним інститутом декоративно-прикладного мистецтва і
дизайну імені Михайла Бойчука*

Києво-Могилянською академією

А в травні місяці минулого року на Книжковом Арсеналі у Києві увага була прикута до унікальної виставки анімованої української абетки Василя Чебаніка, створену унікальним шрифтом «Рутенія». Глядачі буквально «прикипіли» до кожної літери, розглядали її узори, надихались декоративними образами й незвичними формами. 33 літери української абетки «заграли» по-новому під пером талановитого режисера анімаційного кіно.

Цей проект втілив Дмитро Лісенбар (режисер, продюсер анімаційного кіно) разом зі своїми колегами Надією Антонєць та Віталієм.

Наполегливо і при кожній можливості пропагує і популяризує абетку Василя Чебаніка Роман Петрук □ художник, Заслужений діяч мистецтв України.

“ВАСИЛЬ ЧЕБАНИК. БАТЬКО АБЕТКИ ЩИРОЇ МОВИ УКРАЇНИ” , 2018 р.

Портрет □ спільна робота Романа з Василем Чебаником. Крім самого зображення митця на картині можна побачити елементи каліграфії з його абетки.

КИЇВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
ІМЕНІ МИХАЙЛА БОЙЧУКА

ПОЛОПНО ДУШІ

ROMAN PETRUKA

04.04
20 19
19.04

Виставкова зала КДАДПМІД імені Михайла Бойчука
ВІДКРИТТЯ 04. 04. 2019 о 15:00, вул. Михайла Бойчука, 32

Афіша виставки Романа Петрука оформлена абеткою Василя Чебаника

А ось принт художника Олександра Ком"яхова – літера "А" шрифту "Рутенія". Він був створений в рамках проекту анімованої абетки Василя Чебаника.

ГРАДІСА
УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ

А

Літера **Щ** з шрифту Рутенія пана Василя Чебаника. Тепер Рутенія прикрашатиме і захищатиме аеророзвідку. Прапор поїхав туди.

Мова це ментальний захисник кордонів країни, готова до вживання та поширення.

ГРАФІКА
УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ

А художник Нікіта Тітов у травні минулого року і не передбачав, що його робота з літерою Чебаника в наступному році стане актуальною. “Коли людині зовсім немає чим дихати, вона може сказати тільки: -И-и-и-и!”

Матеріал підготовлений на основі:

Ярослава Трегубова, Радіо Свобода –
інтерв’ю “Українці користуються шрифтом Петра І,
а треба своїм □ каліграф Чебаник”

Андрій Месюр □ стаття “Кирилиця, латинка та Чебаник”,
публікації у Фесбуці.